

Gesprek met Gerard de Haan

36 jaar docent drama

Gerard de Haan uit Blesdijke nam, na 36 jaar aan de P.A./ PABO op geïnspireerde wijze studenten begeleid te hebben, op 27 september afscheid.

Van 1959 tot 1964 bezocht Gerard de school als student waar hij zijn vrouw Marlies heeft ontmoet.

De Pabo heette toen nog Kweekschool en stond in Steenwijkerwold. In 1967 volgde Gerard de Haan in

Steenwijkerwold zijn expressiedocent Joop

Biekmann op. De Kweekschool werd inmiddels de

Pedagogische Academie.

Van seminarie naar drama

Je kon indertijd met MULO naar de kweekschool en dan kwam je in het eerste jaar en als je HBS had kwam je in het derde leerjaar. De opleiding duurde 4 jaar en met de hoofdakke 5 jaar. Ik heb de hoofdakke ook gedaan. De jongens deden dus hoofdakke en de meisjes niet, op drie of vier na.

Vanaf mijn 11e heb ik op het seminarie gezeten. Men noemt het dan roeping, maar eigenlijk is het een soort feodale instelling in een dorp waar het heel belangrijk is voor een katholiek gezin een priester in hun midden te hebben. Ik was zo blij dat ik daar af was.

Naar aanleiding van een test werd gezegd: 'Je kan dit, je kan dat, je kan heel veel, maar ga maar naar de kweekschool. Het is een sociaal beroep. Je geeft aan dat je een brede interesse hebt, het beroep vraagt dat, dus doe dat nou maar.' Toen hoorde ik van iemand heel toevallig dat er in Steenwijkerwold, ik wist niet waar het lag, ook een school was.

Wij moesten in de kost. Je kon niet van Raalte naar Steenwijkerwold iedere dag, dus ging je in kost. De meisjes moesten allemaal intern op een aantal na die in de buurt zaten. Die mochten thuis wonen, maar die werden wel weer apart gehouden, dat was een apart groepje. Ik was geen vervelende student. Ik kwam van het seminarie, dus hoe moet je dan vervelend zijn. Het was voor de eerste keer dat ik in een klas met meiden zat. Dat vond ik wel heel inspirerend. Dat speelde natuurlijk constant een rol. Jongens en meiden daar in Steenwijkerwold. Joop Biekmann gaf drama op de kweekschool. Het was

heel bijzonder dat wij drama kregen, want dat was op andere kweekscholen niet het geval. De directrice, toen nog zuster Reinilda, was zeer cultureel gericht en dacht: dit is goed voor de opleiding. We gingen ook rond de kerst drie dagen naar Amsterdam om daar in de stad van alles te ondernemen en van alles te zien. We hebben daar de Gijsbreght gezien en cabaret Lurelei. Het was dus niet alleen een autoritaire school. Er was ook een warmte, een saamhorigheid. De meiden die daar allemaal bij elkaar zaten, de jongens die in de kost waren en elkaar in het café tegenkwamen. Een soort familie. Dat gevoel hebben we ook heel sterk gekoesterd later, want dat is iets wat je niet kwijt moet raken. Als de school dat kwijt gaat raken, kun je als school zeggen, nou doe! Dan is het gebeurd. Dan is het niet meer die school.

Later ging ik iedere zaterdag naar Naarden-Bussum met de trein voor een drama-opleiding. Daar hadden we twee uur logopedie, twee uur voordracht van Willem Tollenaar. Hij regisseerde de hoorspelkerngroepen op de radio. Super taalgevoelig. Dat is een man waar ik heel veel van geleerd heb. Gigantisch veel. Mijn voorliefde voor lekker verhalen voorlezen komt van hem. Zeker weten. Hij liet je een heel klein gedichtje voorlezen en dan zei hij altijd: 'Goed!..Goed!..Goed! Goedgoedgoed! Eén dingetje...' En dan brak hij de hele tent af. Vreselijk! Maar je werd er wel hard van. Na een half jaar, driekwart jaar, begon hij mij redelijk complimenten te geven. Ik heb hem daar dus ook opgevolgd als leerkracht.

Toen ik die middelbare opleiding af had, belde Biekmann mij op en zei: 'Ik hou er mee op in Steenwijkerwold. Wil je me opvolgen?' Ja, wie ben ik om hem op te volgen, want je keek natuurlijk hoog tegen die mensen op. Het was een autoriteit.

Democratie en toneel

Toen ik als leraar in Steenwijkerwold kwam, heb ik de eerste democratische stap van zuster Godefrida mee mogen maken. Zij was inmiddels directrice geworden. We hadden een vergadering waarin we voor de eerste keer mochten zeggen wat we zelf vonden. Iedereen kwam aan de beurt. Op het eind zei zuster Godefrida: 'Goed, dat weten we dan!' En ze besliste zelf.

In de eerste paar jaren op de P.A. heb ik bestaande toneelstukken gespeeld, zoals *Bloed en Liefde* van Godefried Bomans. Bij het afscheid van rector Schermer heb ik

De Beer en de Mensen gespeeld in de kapel. Daar deden 50 studenten aan mee. Dat heb ik zelf gemaakt naar aanleiding van het boek *De Beer en de Mensen*. Het ging over iemand die met een beer over de wereld ging, maar overal weggetrapt werd. De beer kon kunstjes doen. Daar verdiende hij zijn geld mee, maar hij werd door anderen



weggejaagd en later werd de beer door wolven zo verwond dat hij doodging. Een ander stuk waar ik goeie herinneringen aan heb, is het stuk met de kippen en de haan. Dat heb ik helemaal met de studenten gemaakt. Daar hebben we heel lang aan gewerkt met de eerste groep in Zwolle. Meer dan een jaar zijn we er mee bezig geweest. Er werd muziek bij geschreven. Ik schreef de teksten. Wij hadden een verhaallijn. Die verhaallijn kon ik niet zomaar uitschrijven met al die rolletjes. Ik ben geen toneelschrijver. We improviseerden dus op een bepaalde gebeurtenis die er in zat. Ik speelde eigenlijk nooit mee. Ja, wel in het docentencabaret. Eerst alleen met docenten, maar later hebben we daar ook studenten bij gevraagd. Er waren wel gelegen-

heden waar we voor schreven. Bijvoorbeeld bij een jubileum of een afscheid. Eerst pizza eten met de kerst en dan begon het. Dan hadden we het erover. Dan zochten we een rode draad. Het was satire en er moest altijd een stunt in en iets katholieks. Een titel bijvoorbeeld: *Klosje vrijen!* De KLOS was toen de opleiding voor kleuterleiders. Dat was de tijd dat de pabo nog P.A. was, maar die twee zouden samen gaan. Dat was dus Klosje vrijen. Daar was eerst nogal wat weerstand tegen.

Over ziekte en herstel

Ik was ziek thuis. Ik had het idee dat ik overspannen was of zo. Ik ben ervoor naar de huisarts geweest. Die heeft mijn bloeddruk gemeten. Die was wat hoog. Ik sliep slecht. Ik kon niet plaatsen wat de oorzaken waren. Ik merkte tijdens stagebezoeken dat ik niet goed meer functioneerde. Ik kon me niet goed concentreren. Er gebeurden dingen in mijn kop. Op een gegeven moment kreeg ik een geluid in mijn kop, alsof er een motor aankwam, maar hij passeerde me niet, maar bleef. Heel hard en na een minuutje of anderhalf was dat weer weg en dan was ik er weer. Dat zijn dus tia's heb ik later geleerd, maar dat wist ik toen niet.... Uiteindelijk ziekenhuis Zwolle. Daar hebben ze me eerst onderzocht. Na een week ging ik naar zaal. Daar lagen dus alleen maar mannen en ik weet nu nog dat ik de ene mop na de andere heb verteld. En die mannen moesten lachen en omdat zij lachten, lachte ik ook, maar ik lachte ook om mijn situatie met tranen in mijn ogen. Op dat moment heeft het wel iets definitiefs. Dit komt nooit meer goed. Ik wilde dus ook niemand zien, behalve Marlies en de kinderen.

Je leeft van moment tot moment, dus die school is eigenlijk helemaal niet aanwezig. Maar tegelijkertijd is die school voortdurend aanwezig. Omdat je eigenlijk niets liever wilt dan gewoon naar je werk gaan en dat werk is die school, dat zijn die mensen, dat is Toine van de Velde, de huidige directeur. Toine komt langs. Heel bedreigend vond ik dat, maar o zo leuk tegelijkertijd. Hij kwam af en toe langs en dat heb ik enorm gewaardeerd, want hij vulde een beetje aan wat ik miste. Lekker een glaasje wijn erbij samen en dan heb je het over die school. Ik wist wel dat ik geen les meer kon geven, want als je als dramadocent je lijf niet voldoende kunt inzetten, moet je geen dramasles geven. Ik ga daar niet als kneusje voor de klas staan.

Mentorschap van een klas, wat ik altijd leuk heb gevonden, dat ging het eerste jaar nogal moeizaam. Dat lag helemaal aan mij. Je denkt zomaar weer aan de slag te kunnen, maar je komt je beperkingen dan wel heel hard tegen. Later ging dat veel beter. Ik heb de stagebezoeken ook altijd fantastisch gevonden. Ik voelde me als een vis in het water. Uiteindelijk ben je zelf ook onderwijzer van huis uit. Als dramaman zie je dingen gebeuren die binnen drama thuishoren.

Vrijheid of leerlijn

Je hoeft als docent niet de klas binnen te stappen met een zekere voorgenomen autoriteit. Autoriteit heb je of heb je niet, makkelijk zat, dat kun je je niet aanmeten. Je gaat gewoon naar binnen, je bent wie je bent en je bent niets anders. Of je nu boos bent of lacht. Als je gewond bent hard te lachen, lach dan ook hard. En dat vond en vind ik op de school altijd nog heel erg mogelijk. Maar dat vind ik in de gang ook en dat vind ik in de docentenkamer ook.

Heel vroeger bereidde ik mijn lessen allemaal keurig voor, maar het bleek steeds vaker dat ik afhankelijk van wat er op ons af kwam (en daar bedoel ik duidelijk de studenten en mezelf mee), je ging rommelen met het opzetje dat je had gemaakt. Daar kwam zelfs heel vaak niets van terecht. Dus een bepaalde leerlijn in een jaar, daar moet je bij mij niet zo mee aankomen. Dat wordt nu wel steeds vaker gevraagd. Ik heb echter wel altijd precies geweten waar ik mee bezig was. Ik vond de sfeer er ook wel naar, om niet strikt vast te houden aan de dingen die we moesten doen.

Ik vind in principe, zeker voor dramalessen: de mensen aanwezig bepalen wat er gebeurt en niet ik. Ik kan daar enig stuur aan geven, misschien technisch wat bij helpen.

Ik kan de ordening van die les enigszins aanbrengen, maar wat er gebeurt, is compleet afhankelijk van wat voor een mensen je hebt met hun eigenaardigheden.

Ik hou niet van het woord eigenaardigheden, maar wel van eigen aardigheden. Ik denk ook dat het van de ene kant een zegen is voor het onderwijs als heel duidelijk wordt waar de mensen mee bezig zijn, maar van de andere kant, ik mis het spontane wel eens hoor.

Het familiegevoel

Ik denk dat dat familiegevoel van die P.A. in Steenwijkerwold nog steeds bestaat. Ik denk wel dat we harder moeten werken, als we willen, om het in stand te houden. Het duurt tegenwoordig langer voordat een student dat eigenheimergevoel heeft. Dat komt denk ik, omdat je als leerkracht een student minder tegenkomt. Als mentor heb je meer kans. Ik hoor steeds vaker studenten zeggen 'die vent van... het mens dat...'. Dat staat me niet zo aan. Dat verander je ook niet zomaar. Als je elkaar meer tegenkomt, is de beïnvloeding ook groter. Hoe vaak kom je een student als docent nog tegen? Dan heb je ook niet de kans om het ijs te breken. Dan moet je juist datgene wat er staat, waar lopen te maken. Dan krijg je het onderwijzertje, dat zegt: 'Ja, kan best, maar dit

moet er gebeuren.' Veranderingen kun je niet tegenhouden. Ook omdat de diversiteit op school steeds groter wordt. Jaren geleden was de homogeniteit enorm groot. Ook het modulaire systeem heeft voor veel veranderingen gezorgd.

Er waren tendensen die dat familiegevoel afgebrokkeld hebben, maar toch zijn er wel weer andere tendensen ontstaan die dat gevoel stimuleerden. Vroeger was het zo, dat als je met een nieuwe groep begon, dan was het na pakweg twee maand, zo tegen de herfstvakantie, rond. Dan kenden ze elkaar zo, dat ze elkaar konden vinden. Nu is de diversiteit dermate groot dat er conflicten ontstaan. Voordat ze elkaar gevonden hebben, daar gaat een tijd overheen. Dat contrast speelt een grotere rol dan 'wat zullen we eens doen samen'. Ze zien elkaar ook alleen maar op school. De diversiteit van activiteiten is ook ontzettend groot. Hoe moet je dan een gemeenschap krijgen, waarin het gewoon lekker leven is, want daar gaat het toch om? Uiteindelijk lukt dat wel weer, maar er gaat meer tijd overheen. Die sfeer van Zwolle en voorheen van Steenwijkerwold ben ik nooit ergens anders tegengekomen en daar raak je aan gehecht. Ik ben er erg aan gehecht. Ik heb ook nooit gedacht: ik wil weg!

Wensen voor de school

Ik zou in ieder geval wensen dat de oude sfeer die er nu nog voor een stukje is, niet verdwijnt. Dat de herkenning van 'Jij was er ook!' blijft, omdat dat een geweldig thuisgevoel geeft en dat steunt mensen enorm. Ik zou het zo jammer vinden als dat definitief zal verdwijnen in een zakelijkheid waarin alles klopt, waarin alles

goed op papier staat. Dat is mijn liefste wens. Verder zou ik wensen dat een vak als drama toch weer terugkomt zoals het geweest is. Niet op dezelfde manier gegeven, want iedere dramadocent is anders, gelukkig. Maar het vak drama moet weer de kans krijgen om als vak te functioneren. Dit ten dienste van de mensen die voor de klas komen te staan. Het hoeven niet allemaal goeie acteurs te worden, maar het gaat er wel om wie of je bent binnen die groep waar je mee moet leven op een gegeven moment. Als je dan jezelf durft te zijn en kunt zijn en je kunt een spannend verhaal vertellen, je kunt mooi voorlezen, je kunt kinderen weg laten zwijmelen in hun eigen fantasieën en drama kan daar een leuk aandeel in leveren, dan is drama dus een zeer zinvol vak. Daar moeten kansen voor zijn. De tijd voor drama binnen de opleiding is te kort. En ik heb nog een laatste wens voor mezelf: ik hoop dat ik de school niet te veel ga missen. Het was een fantastische tijd!

Belinda Terlouw